

Elin Floberghagens uttalelser under pressekonferansen

Innlegg fra generalsekretær i Norsk Presseforbund, Elin Floberghagen, under pressekonferansen 6. mars 2024.

Norsk Presseforbund, Norsk redaktørforening, Norsk Journalistlag og Mediebedriftenes Landsforening går inn som partshjelpere i dette søksmålet fordi vi mener den nye loven ikke verner om ytringsfriheten, journalistikken og kildevernet i tilstrekkelig grad.

Vi frykter at de nye lovbestemmelsene vil ha en nedkjølende effekt på ytringsfriheten – at færre tør å ytre seg eller å ta kontakt med journalister. Dermed mister mediene sentrale kilder til informasjon og samfunnet risikerer å gå glipp av viktige saker og debatter.

Som vi har hørt Stiftelsen Tinius redegjøre for, kan e-tjenesten nå med loven i hånd følge med på, lagre og søke i all kommunikasjon som går mellom norske borgere via utenlandske servere, så lenge det er viktig nok for etterretningen.

Vi er enige med stiftelsen i at kravene som stilles i loven for når e-tjenesten kan iverksette innhenting og søk, er for vage og lite presise. Vi mener også det ikke stilles strenge nok krav til kontrollene med e-tjenestens bruk av disse metodene, og da særlig innenfor kildevernet.

Presseorganisasjonene har hele tiden vært tydelige på at all behandling av data som kan påvirke kildevernet – enten fordi det kan avsløre kilder eller fordi det påvirker fremtidige kilder som ikke tør ta kontakt – må kontrolleres av domstolene.

Dette gjelder også det som i loven kalles hastekompetanse, altså når e-tjenesten mener de ikke har tid til å gå til domstolen og be om lov før de innhenter informasjon. Det er en fare for at e-tjenesten da vil innhente kilde sensitivt materiale. Og bare vissheten om at den fullmakten finnes, svekker mediernes mulighet til å garantere for et absolutt kildevern.

I Rolfsen-saken fra 2015, som gjaldt PSTs beslagleggelse av materiale fra filmskaper Ulrik Rolfsen, konkluderte Høyesterett med at beslagleggelsen var et ulovlig inngrep i kildevernet og at det måtte oppheves. Men – som også Høyesterett påpeker – skaden hadde jo skjedd: Sentrale kilder hadde allerede trukket seg da politiets ransakelse og beslagleggelse av upubliserte opptak ble kjent.

Både Høyesterett og menneskerettsdomstolen er tydelig på at det sentrale for kildevernets utstrekning er om beslag kan ha en dempende – og dermed skadelig – virkning på pressens tilgang til kilder. EMD har til og med lagt til grunn at ransaking og beslag er et mer drastisk inngrep enn et krav om å opplyse navnet på en kilde, fordi politiet gjennom dette kan få tilgang til all dokumentasjon som journalisten besitter.

Det er svekkelse av disse prinsippene vi er bekymret for, og vi mener den nye loven er et uforholdsmessig inngrep i ytringsfriheten og kildevernet.

Derfor mener vi også at det er helt nødvendig at domstolen tar stilling til den nye e-tjenesteloven og derfor ønsker vi å være partshjelpere når Stiftelsen Tinius går til søksmål for å få prøvd den rettslig.

Presseorganisasjonene er i likhet med alle andre opptatt av at staten må kunne beskytte borgerne mot angrep utenfra. Samtidig er det sånn at vi opplever et stort press fra både politikere og politi- og etterretning for å få på plass stadig flere muligheter til å overvåke og lagre kommunikasjon. I en tid med krig og konflikt er det krevende å være den som står imot at politi- og etterretning skal få alle de verktøyene de ønsker seg.

Samtidig har dette en stor kostnad. I forsøket på å beskytte samfunnet, risikerer vi å gi slipp på våre viktigste demokratiske verdier. Det perspektivet mener vi er underkommunisert.

Dette var også budskapet fra Personvernkommisjonen som i sin utredning fra 2022 advarte mot at lovverk knyttet til utvidelse av politiets fullmakter mangler gode vurderinger om hva de konkrete endringene innebærer for innbyggernes grunnleggende rettigheter. I dette tilfellet personvern, ytringsfrihet og kildevern.

Ytringsfrihet og et sterkt kildevern er grunnpilarer for frie medier. Å beskytte disse verdiene er presseorganisasjonens viktigste oppgave. Når staten vedtar lover som truer disse verdiene, er det vår plikt å si fra. Dette gjør vi nå ved å gå inn som partshjelpere i søksmålet.